

N. F. S. Grundtvigs prædiken 1. søndag i advent

Taler

Nikolai Frederik Severin Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Omstændigheder

Prædikentekst:

Paulus' Brev til Romerne kapitel 13, vers 11-14

- 1 Efter Time-Glasset veed vi, det er nu paa Tiden at vaagne og staae op; thi nu er vi Saliggjøreisen nærmere end da vi tog ved Troen, Natten afbrydes og Dagen gryer!
- 5 Lad os derfor aflægge Mørkets Id, og iføre Lysets Dragt! Lad os vandre sædelig, som Dagen byder, ei med Fraadseri og Drukkenskab, ei med Leflen og Liderlighed, ei med Kiv og Avind! Ifører eder den Herre Jesum Christum, og følger ikke Kiødets Drift til Begiærligheder!
- 10 Hvad er indbyrdes uligere, end Nat og Dag, ja, hvad betegner øiensynligere den store, frygtelige ModSætning mellem Døden og Livet, som mellem Ondt og Godt, end den bælgmørke Nat, og den straalende Morgen-Røde! Det er derfor intet Under, at, skiøndt vore christelige For-Fædre baade troede, og trøstede sig med, at de vare Lysets og Dagens Børn, ved vor Herre Jesum Christum, som
- 15 døde for os, paa det, hvad enten vi vaage eller sove, vi dog skal leve med ham, det var intet Under, siger jeg, at deres Aften-Psalmer desuagtet tonede saa veemodig, og udtrykte en lønlig Gru og dyb Forfærdelse, der kun lod sig dæmpe og berolige ved en levende Ihukommelse af den Israels Vægter, som ei sover eller slumrer; og ved Hans
- 20 trøstelige Forjættelse, at hvo som skjuler sig hos den Høieste, skal hvile om Natten i den Almægtiges Skygge!
- Nei, det var intet Under, saa lidet, som at de om Morgen sang med Fugle-Fryd:
- 25 Nu rinder Solen op

Af Øster-Lide,
Forgyllder Klippens Top,
30 Og Bjergets Side!

Derimod maae vi vel undre os over, at det er hardtad slet ikke længer saa: at
Fuglene og de gamle Psalmer er næsten Alt hvad der minder os om, at det
engang har været saa, og maa nødvendig være saa, hvor Sjælen har Vinger, og
35 Hjertet har Stemme, og Aanden har Øren-Lyd, maa der nødvendig være saa,
fordi det er den aandelige Naturens Orden i vor lille underlige Verden, som
hører halvt til de Dødes Rige, og halvt til de Levendes Land!

Ja, sandelig, vi havde intet mere Vidnesbyrd behov derom, at Mørket i aandelig
40 Forstand har forblindet, Natten overvældet og Søvnens betaget os, end den
vitterlige Sag, at selv Christne sjelden ihukomme den store Forskiel mellem Nat
og Dag, saa Aften-Suk og Morgen-Sang er nær ved at blive Ord, vi have ondt
ved at forklare vore Børn, medens vi i vore Barne-Dage ei behøvede at spørge
Forældrene om Sligt, men vidste det vel, før vi kunde stave!

45 Men er det ikke dog kanskee ogsaa kun en gammel Fordom, der ei skikker sig i
vore oplyste Dage, at skielne skarpt imellem Nat og Dag, som om de ikke begge
hørde til Naturens Orden, og havde, som Alt i denne Verden, deres Fortrin og
Mangler, Behag og Besvær, deres lyse og deres mørke Side?

50 Ja, er ikke i Grunden, for de Fleste, Dagen den besværligste Tid, og Natten med
Søvnen hin alt det Levendes hulde Moder, i hvis Skiød den trætte Skabning
udhviler sig, og opstaaer med det gjenfødte Liv og de fornyede
Kræfter, som Dagens Møie udtømmer og fortærer, og, er ikke endelig Natten
55 med Søvnens et venligt Billede af Gravens Stilhed, og den søde Hvile, der venter
os, efter Livets Travlhed, Trængsel og Uro, saa den gamle Gru for Natten
udsprang kun af de Gamles Over-Tro paa Spøgelser og Gjenfærd, ligesom deres
Gru for Døden af deres barnagtige Indbildninger om Djævel og Helvede?

60 Sandelig, der er intet Spørgsmaal om, at, skal vi troe, hvad Verden kalder klogt
og troværdigt, da maae vi tænke saaledes: begynde med Paastanden om en
fuldkommen Lige-Vægt mellem Nattens og Dagens Fortrin og Mangler, som en
Jævn-Døgn i aandelig Forstand, og derpaa uformærkt gaae over til Berømmelsen
af Nattens mageløse Fortrin, indtil vi omsider paa Ny skielne skarpt mellem
65 Begge, kun med den Forskiel, at vi ophøie Natten over Dagen, Mørket over

Lyset, Døden over Livet, og skylde Christendommen for, at det er den, der har
fordreiet og forventt dette klare, naturlige Forhold, som derimod de gamle
Hedninger i barnlig Uskyldighed, og med dyb Sandheds-Følelse ærede, ved at
70 tilbede Natten som alle Guders dunkle Moder, og lovsynge Døden som en
deilig, smilende Engel, med udbrændt Fakkell!

Ogsaa heraf, mine Venner! skulde vi da lære, at Verden og vi kan aldrig forliges,
med mindre vi vil skikke os efter den, og derved holde op at være Christne; thi
75 den retter sig visselig ikke efter os, før den forgaaer med al sin Herlighed, og den
ny Verden aabenbares, hvor der, som Herren betroede Discipelen, Han elskede,
skal ikke være Nat, men evig Dag, af det levende Lys, som var førend Soel og
Maane skinnede paa Himlen, ja var i Begyndelsen hos Gud, og er Hans
Guddoms-Boelig fra Evighed til Evighed!

80 Og see, Christne Venner! den store Morgen-Røde, hvilken dette Lys skaber,
Guddoms-Lyset, som ogsaa skinnede i Hedenskabets Mørke, skiøndt Mørket ei
fattede det, men som blev vores Livs-Lys, da Ordet blev Kiød, og aabenbarede i
Støvet den Eenbaarnes Herlighed, denne Morgen Røde, i hvis Glands de
85 Christne see det grandt, og i hvis Straaler de føle det gladelig, at hvo som er i
Christo, er en ny Skabning, gienfødt i Daaben ved den Hellig-Aand til et Guds,
og derfor til et Dagens og et Lysets Barn, som vandrer for Herrens Ansigt i de
Levendes Lys, og voxer i Ham til et fuldkomment Menneske, i det vi forvandles
af Aanden fra Klarhed til Klarhed, see, dette er den christelige Morgen-Røde,
90 hvorom Apostelen taler i Dagens Epistel, og
forkynder sine Romere til Trøst og Formaning, dog ikke dem alene, men og alle
Christne, hvem den Lykke timedes, at høre Apostlerne tale Guds store og
underlige Ting med deres Tunger!

95 I denne det evige Livs Morgen-Røde er det først, Hjertet oplives af den
tilkommende Verdens Kræfter, giennemglødes af GuddomsFlammen, og
sjunger som Paradis-Fuglen sin Skabers Priis, og derfor siger Apostelen: nu er vi
Saligheden nærmere, end da vi toge ved Troen, det er: da vi christnedes; thi
ligesom det var ved Midnats-Tide, vor Frelser han blev født, saaledes komme i
100 aandelig Forstand Alle, saavelsom Nikodemus, til Jesum om Natten, og det af
den indlysende Grund, at havde vi aandelig Dag uden ham, da kom vi ikke til
ham, hvorfor vi jo og see det, at de vige alle fra ham, som indbilde sig, de have
Livet og Lyset i dem selv, og maae følgelig finde, de trænge ei til Herren, ja, maae
nødvendig tænke i deres Hjerte, han er en Løgner og Bedrager, efterdi han

vidner, at de maae alle komme til ham, som vil have Livet, alle troe paa ham, som vil blive Lysets Børn!

Uvitterlig komme de vel alle saaledes til Herren om Natten, Saamange som i
110 Svøbet bæres til ham, at annamme hans Velsignelse, men om dette Komme kan
ei Talen være her; thi det gaaer nødvendig med Daaben, som, efter Apostelens
Vidnesbyrd, med Omskiærelsen, at naar vi ikke med hjertelig Tro tilegne os dens
Velsignelse, da ere vi ligefuldt Hedninger for Hjerte-Kienderen, og denne
vitterlige Tilegnelse begynder først da, naar vi see, det er Nat, see, at Mørke
115 skjuler Jorderige og Dumhed Folkene, hvor Synden hersker, og Døden truer,
see, at det er Nat, men at der staaer en Stjerne over Huset i Bethlehem, som
vinker Menneskens Børn, og, naar vi da, i Tillid til dens mageløse Glands, og
Hjertets dunkle Mindelser, gaae med de Vise fra Østen ind at tilbede for Barnet
i Krybben, da komme vi til Jesum om Natten, og høre Gienlyd af Englenes Lov-
120 Sang for Hyrderne, og føle godt, at hvem der følger den Eenbaarne, han vandrer
i Lyset, og kommer til dets Kilde; men det er mørkt for vore Øine, hvorledes vi
skal bryde Lænkerne, som binde os til Verden, afkaste Synde-Aaget, som
bebyrder os, og vandre modig, kraftig, uafsladelig, frem i Hans Fodspor, som
gjorde ikke Synd, men blev i Faderens Kiærlighed, og holdt Hans Befalinger,
125 blev lydig til Døden, ja, Døden paa Korset; og da er det, vi trænge til Apostelens
Trøst og Formaning i Dagens Epistel, da er det ogsaa først, vi begynde at
forstaae ham, naar han siger, det er paa Tiden at vaagne og staae op, thi Dagen
nærmer sig med Salighedens Lys, ved hvilket vi skal aflægge hele vor gamle
indvortes Skikkelse, og paatage Herrens, saa vi kan staae i Hans Kraft, vandre i
130 Hans jordiske Fjed, og vinde den himmelske Krone!

Er det nu saa, mine Venner! og Ingen maa forlange, at jegskal drage i Tvivl hvad
der er mig saa vist, som det Visseste, og saa klart, som det Klareste, jeg aandelig
kiender, see, da veed vi ogsaa, hvad der, i aandelig Forstand, skal kaldes Nat og
135 Morgen-Stjerne, Dugning og Morgen-Røde, paa Jorden, og vi skønnne strax, at
det en Stund har været Nat, ja bælg-mørk Nat omkring os, saa det er kun
Spørgsmaalet, om det vil blive Dag igien, og om vi tør trøste os med Apostlernes
Ord: nu dages det brat!

140 For det Første svare vore Fædre trøstelig, som sang i Chor med Engle og
Helgene: Christe! Du est den klare Dag; thi er Christus det, da kan Dagen
umuelig tabe sig i Natten, saalænge Christi Tro har et Tempel paa Jorden, ja,
saalænge der er en eneste levende Steen tilbage af Templet, større end Salomons,

145 om hvilket Hedningerne talede sammen, naar de stødte paa hinanden, og sagde:
kommer, lader os gaae op til Jehovahs Bjerg, til Jakobs Guds Huus, at Han maa
lære os om sine Veie, at vi maae vandre paa Hans Stier!

Uigienkaldelig forsvundet, det kan da Herrens Dag umuelig være, og oprandt
150 den ikke mere, som en MorgenRøde, da oprandt den som Middags-Glands,
med Faderens Herlighed, hvori Menneskens Søn skal aabenbares, at vorde herlig
i sine Helgene, og vidunderlig i alle sine Troende. Men, kan det dog ikke vare
længe, før Dagen oprinder?

155 Sandelig, det er et Spørgsmaal, der hører Viisdom til at besvare, og ikke denne
Verdens Viisdom, eller deres Øverstes, som glipper, men Guds Viisdom, og har
Han ikke sagt det selv, da maae vi tie, og først spørge da Enhver sig selv, om han
gruer for Natten, og længes efter Dagen, thi hvorfor vil han ellers vide, om den
kommer snart!

160

Kun for den Syge, der søvnløs kaster sig paa Leiet, og for den Bævende, hvem
Nattens Forskrækkelse overvældede, og for den fyrige, flittige Arbejder, som
drømmer det er Dag, og vaagner idelig, kun for dem er det en Trøst, naar
Vægteren synger: nu skrider Natten sorte, og Dagen stunder til; og det er
165 ligedan i Aandens Verden; thi der er endnu langt Flere, som agte Natten for
bedre end Dagen, og elske Mørket mere end Lyset, fordi deres Gjerninger ere
onde, og spørge de: kommer Dagen snart? da er det enten for at spotte med de
Christnes Haab, eller fordi de grue ved Tanken om Lyset, eller endelig, fordi,
hvis Dagen kommer snart, vil de fordobble deres Flid i Mørkheds Gjerninger, og
170 til dem alle have Zions Vægtere det korte Svar: hvorfor spørge I om Herrens
Dag!

Vide I da ikke, den kommer aldrig saa seent, I finde jo, den kom for snart, den
Dag, der er for alle Hovmodige, og for alle de Ugudelige, hvad den gloende Ovn
175 er for Halmen, hvad Ild er for Straa!

De Hjerte-Syge derimod, og dem der forfærdes for den Helliges Ord, og dem
der bekymres for den gode Gierning, som er begyndt, men synes at staae stille, i
en Nat, da Ingen kan arbeide, og skal dog fuldføres til vor Herres Jesu Christi
180 den store, den yderste Dag, dem tilraaber jeg, hvad jeg hørde af Israels Vægter,
som ei sover eller slumrer: nu skrider Natten sorte, og Dagen stunder til!

Ja, den trofaste Herre, Han sagde een Gang for alle til sin Tjener, til sin Ven
185 Johannes: See, Jeg kommer snart; og der Han sagde: skriv det i en Bog, og send
den til Menighederne, da tillod, ja, da befoel Han os, saa mange som med
Længsel forvente Hans Herligheds Aabenbarelse, at tilegne os det trøstefulde
Løfte, og foreholde vor himmelske Fader det i BørneBønnen, og at sige Amen
med Aanden, ja, kom Herre Jesu! visse derpaa, at hvadsomhelst vi bede Faderen
190 om i hans Navn, det vil han selv gjøre, saa Faderen forklares i ham; visse derpaa,
at enten udsender han bradt sine Pile som Lys, sine Spyd med Glands, som Soel
og Maane studse over, eller han kommer igien, som han saaes opfare!

Ja, Christne Venner! det er Trøsten, hvormed vi ere overflødig trøstede af Gud,
195 til at trøste Brødrene i deres Trængsel, at jo mørkere, jo rædsommere Natten
haver været, og er endnu, des snarere, des glædeligere skal Dagen grye, og
Morgen-Røden straale, naar vi kun ere komme dertil, at vi vente paa en Dag,
som Herren gjør, foruden Hjælp med sig!

200 Men er det ikke dog maaskee lidt Sværmeri, eller dog kun Digter-Drømme, naar
vi i Tidens Løb forvente anderledes Dag end det er, og har bestandig været,
siden Morgen-Røden fra det Høie besøgte os, eller sømmer det sig virkelig for
Christne, at tænke, Solen skal forgylde Bjergets Top, med Herrens Stad, som ei
kan skjules, og Klippens Side, hvorpaa Kirken hviler, førend Han aabenbares i
205 den skjulte Time, hvis Aasyn straaler, som Solen i sin Kraft? Har ikke Christen-
Folket altid skinnet som et Lys, omleiret af Mørke, og ere de ei dertil satte?

Saaledes spørge vi rettelig dem, som vente en Dag, paa hvilken hele Verden skal
gaae efter Herren, Verdens Folk, som vil have deres Deel i det Nærværende, faae
210 opladte Øine til at see og skatte den deilige Arv, de Helliges Odel i Lyset; men
det er jo ikke derom vi tale: hvad vi sukke over, er jo kun, at Natten ruger over
Herrens Stad, at vore Øine kan ei finde Gosen-Lan-det i Ægypten, hvor
Abrahams Børn fryde sig i Lyset, mens Ægypterne trøste sig med at de begribe
dog Mørket, og kan forklare det med tusinde Lamper, arbeide paa en
215 Oplysning, de ei have Himlen, men sig selv at takke!

Ja, Venner! kun det er jo vor Sorg, at Dagen, som Herren gjorde, er ved en
sælsom Soel-Formørkelse forvandlet til en Nat, uden Lys og Liv i Glands
og Kraft, hos de Kiøbte af Jorden, Herrens Dyre-Kiøbte, ja, at det nu enstund i
220 aandelig Forstand har været Rov-Dyrenes, og Natte-Vandrenes, og Spøgelsers
og Gienfærds Tid, saa hver en vaagen christen Sjæl maatte grue, om ikke for sig

selv, saa dog for Brødrene: de Sovende, de Bævende, de Vaabenløse!

225 O visselig, vi har erfaret det, vi Ordets ensomme Tjenere, som vilde vaage over
Hjorden, vaage og bede, holde Lampen tændt i Tabernaklet, og arbeide i dens
matte Skin, ja, vi har lært, det var Nat, lært det hos os selv, thi, var end Aanden
villig, var dog Kiødet skrøbeligt, lært det, hvor vi vandrede med Lampen i
230 Haanden, for at adspredde Mørket, og spore Fiendens Gange, og forstyrre hans
Anslag, vi har lært det, at denne Verdens Aand var mægtig i Vantroens Børn, og
Herrens Aand var svag i os, at det var Mørkets, og ei Lysets ArbeidsTimer og
Helte-Tid!

Men, vel os, at vi lærde det, thi kun derfor blev det Nat i Kirken, fordi vi
235 tænkte, vi havde Lyset i vor Haand, og Natten blev kun lang, fordi vi arbeidede
paa den Umuelighed, med Lamper at gjøre Nat til Dag, fordi vi kappedes
omsonst med Nattens Børn i den konstige Oplysning, hvori de har deres Styrke,
fordi de vil have Verden betragtet i dens eget Lys, som falder alle Syndere
naturligt, medens vi vil stille Alt i Herrens Lys, for hvilket Syndere er af Naturen
240 blinde! Kun en sørgelig Erfaring kunde lære os, hvad det vil sige, som vi vel
troede og bekiendte, men ei i den levende Fylde, som det skal troes, at
Oplysning, christelig Oplysning, er ikke vores, og ei Skriftens, men er den
Hellig-Aands Gierning, ei blot ved og med og over os, men vidunderlig for os,
saa Han er Herrens og Faderens Kongelige, Guddømmelige, Stat-Holder paa
245 Jorden, af Hvem vi skal vente Alt, til Hvem vi skal henføre Alt, og henwise
Folket med deres Tillid, som vi umuelig kan retfærdiggjøre.

Først da, naar det ret bliver underligt for vore Øine, hvorledes Dagen skal
oprinde, saa vi lade Hænderne synke, og overgive Værket aldeles til Ham, som
250 virker alle Ting i Alle, først da føle vi, at Naturen skrider, og Dagen stunder til,
og mærke det især paa vor morgenlige Betragtning af Timerne bag os, af vor
Natte-Vagt og al vor Kamp med Sønnen, Mørket, og alle deres forvirrede
Skikkelser! Hvad Fienden med Latter tilraabde os i de bange Timer, at al vor
Færdsel var en Natte-Vandring, vor vaagneste Tilstand kun en levende Drøm,
255 vore klareste Syner kun Phantasier, det see og sige vi nu selv, med et roligt Smil,
men ei med RingeAgt for det Bedste, der kunde times os ved Natte-Tide; thi det
er jo et Efter-Skin af den forsvundne Dag, og
en Anelse af den Følgende, der er jo vaagne, lyse, himmelske Drømme, der vel ei
kan skabe Dag, men trøste dog vidunderlig over Savnet, funkle som utallige
260 Stjerner, ja straale som Nord-Lys over Mørket, og beskiærme os, ligesom under

Fugle-Vinger, imod Nattens Kulde, som under en blinkende Skjold-Borg, imod dens Forfærdeiser!

265 Saa takke vi da Herren for de søde Drømme, der kun times, naar Hans Engle omleire os, og ligesom hvile sig paa vore Øien-Laage, men takke Ham ogsaa, fordi vi mærke, hvad det var, skjøndt dette Øieblik, mellem de venlige Drømme, og den gyldne Morgen-Røde, er det tungeste vi har oplevet, da det i aandelig Forstand aldeles svarer til hvad vi sagtens Alle af Erfaring kjende: det underlige
270 Mellem-Rum, hvori Natten ligesom brydes med Dagen, og som vi derfor kalde Dag-Brækningen, da selv de bedste Vaagere føle Søvnens Magt, da selv om Sommeren det trækker koldt, og Hane-Galet vel er os kiært at høre, men dog ei oplivende!

275 Ja, Christne! lad os, som det sig bør, takke Faderen for alle Ting i Jesu Navn: for Kirke-Aaret, som udrandt, og for det Ny, som nu oprinder, for Hans Vare-Tægt og Trøst i Natten, og for Morgen-Haabet, som Han stadfæster med det Apostoliske Hane-Gal i Dagens Epistel, visse derpaa, at det Lys, Han saaede for den Retfærdige, skal aldrig holde op at bære Straale-Frugter til Glæde for de
280 Oprigtige af Hjertet! Menigheden vandrede med Jakob, landflygtig og huusvild, laae paa den vilde Mark, og havde kun en Steen til HovedGiærde, men den laae i Sandhed under aaben Himmel, thi det var vel et Drømme-Syn, men ikke Tant, at den saae Himmel-Stigen, hvor Engle vandrede, og Herren stod paa Toppen, sigende: Jeg er Herren, din Fader Abrahams Gud og Isaks Gud, det Land, som
285 du ligger paa, det vil Jeg give dig og din Sæd!

Da sagde vi ved os selv: her er Guds Huus, og Himlens Port, og vi stod tidlig op, understøttede af Bibel-Staven, og reiste Stenen til et Kiende-Mærke, og salvede den med Olie, og sagde propheterende: denne Steen skal vorde et Guds Huus,
290 og her staae vi nu i Dag-Brækningen, uvisse om, hvad Synet havde nærmest at betyde, end sige om, hvordan det Huus skal reise og skal hvælve sig, hvorom vi taledes, som Aanden vilde, der var over os; her staae vi, mellem Morgen-Drømmen som er forbigangen, og Morgen-Røden som skal giøre Alting klart, og fristes til at vorde utaalmodige, men vente dog ikke forgiæves! Maaskee mene
295 vi ti Gange, at vi see Dag-Skiæret paa de hvide Skyer over Havet, og giættede dog feil, maaskee, mens vi stirre mod Østen, oprinder Herrens underlige Dag i Vester, bag os, saa vi staae midt i Morgen-Røden, før vi veed det; men hvad skader det, som da end klarere forkynder Guds Ære, og aabenbarer det, at det er Ham og ikke os, der danner Lys og

skaber Mørkhed!

O, saa lad os da bekæmpe alle de unyttige Sorger, og Kulden i vort Bryst, med
den herlige Vished, at Natten afbrydes, og Dagen stunder til, saa brat udgaaer
305 det store Himmel-Lys, som en Brudgom af sit Brudehuus, hensvæver straalende
over vort Hoved, adspredter Mørket, forgylder Kirke Spiret og
HelligdomsBjerget, opvækker Døde, udbreder Liv og Fryd og Frugtbarhed paa
Jorden, saa brat skal Taknemmeligheds Taarer rinde paa glødende Kinder,
Morgen-Røden speile sig i Taare-Duggen, og Morgen Sukket fare op med
310 Vinger som en Morgen-Psalme, at giennemtone Skov og Bjerg, og giæste
Himlene! Det skeer for vore Ørne, saasandt vi have Sind til at aflægge Mørkets
Gierninger, og vandre sømmelig som Dagens og som Lysets Børn, med ham,
som er vort Lys og vor Salighed, med Herren vor Livs-Kraft, Amen! i Jesu
Navn, Amen!

315

Kilde

Grundtvig, N. F. S.: "AF SØNDAGS-BOGEN", i Grundtvig, N. F. S.: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 181. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig05val-shootworkid78147.pdf> (tilgået 09. februar 2024)

320

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

1. søndag i advent, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

325

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/n-f-s-grundtvigs-praediken>

330

335